

УДК 338.33:332.1(045)

О. О. Маслиган,

д. е. н., професор кафедри менеджменту, управління економічними процесами та туризму, Мукачівський державний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8465-548X>

Н. С. Ліба,

д. е. н., професор кафедри обліку і оподаткування та маркетингу, Мукачівський державний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7053-8859>

О. О. Королович,

к. е. н., доцент кафедри обліку і оподаткування та маркетингу, Мукачівський державний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5878-0925>

DOI: 10.32702/2306-6792.2024.16.4

ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ СТРАТЕГІЇ ДИВЕРСИФІКАЦІЇ ГІРСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ ЯК ЗАСІБ ПОДОЛАННЯ ПАРАДОКСА СТАГНАЦІЇ

O. Maslyhan,

Doctor of Economic Sciences, Professor of the Department of Management, Management of Economic Processes and Tourism, Mukachevo State University
N. Liba,

Doctor of Economic Sciences, Professor of the Department of Accounting, Taxation and Marketing, Mukachevo State University

O. Korolovych,

PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Accounting, Taxation and Marketing, Mukachevo State University

FORMULATION AND IMPLEMENTATION OF A DIVERSIFICATION STRATEGY FOR MOUNTAIN TERRITORIES AS A MEANS TO OVERCOME THE STAGNATION PARADOX

Актуальність дослідження зумовлена поширеністю парадокса економічної стагнації гірських територій, який обумовлений не стільки їх віддаленим розташуванням від великих міст і промислових центрів, наявним рельєфом чи кліматичними умовами, скільки специфічними диспропорціями в економічному розвитку цих територій, які обмежують напрямки господарювання. Відтак метою статті є визначення особливостей формування та реалізації стратегії диверсифікації гірських територій як засобу подолання парадокса їх стагнації. Звернено увагу на той факт, що парадокс економічної стагнації гірських територій зумовлений їх фокусом на моногалузевий розвиток, адже їх економіка залежить від однієї або кількох споріднених сировинних та продовольчих галузей, а відтак гостро відчуває пов'язані з цим проблеми. Доведено, що локальна економіка, яка залежить від однієї або кількох споріднених сировинних та ресурсомістких галузей, стикається з численними проблемами, які слід розглядати через призму: економічної вразливості до зовнішніх змін; обмежених можливостей для розвитку; обмеженого потенціалу для інноваційного розвитку; негативного впливу на навколишнє середовище, що призводить до поступової деградації природних ресурсів і погіршення якості життя населення. Звернено увагу на те, що для розв'язання проблеми моногалузевої економіки гірських територій необхідний комплексний підхід, який охоплює формування та реалізацію стратегії диверсифікації місцевої економіки, що передбачає розвиток нових галузей, крім традиційних. Це може включати розвиток секторів, які забезпечать додавання вартості до первинної продукції через її переробку, таких як обробна промисловість, креативні індустрії чи відновлювальна енергетика. Констатовано, що диверсифікація економіки гірських територій має забезпечити: розширення економічної бази та мінімізацію ризиків, пов'язаних з коливаннями доходів в одній галузі; створення нових робочих місць; збільшення доходів місцевих громад; зменшення впливу сезонності надходжень в локальній економіці. Перспективи подальших досліджень у цьому напрямі мають бути спрямовані на аналіз ефективності впроваджених стратегій диверсифікації економіки гірських територій.

The relevance of the research is determined by the prevalence of the economic stagnation paradox in mountainous regions, which is not so much caused by their remote location from large cities and industrial centers, existing topography, or climatic conditions but rather by specific disproportions in the economic development of these areas that limit economic activities. Therefore, the article aims to identify the features of forming and implementing a diversification strategy for mountainous regions as a means of overcoming the paradox of their stagnation. Attention is drawn to the paradox of economic stagnation in the mountainous areas due to their focus on mono-sectoral development, as their economy relies on one or a few related raw materials and food industries and thus is acutely affected by related issues. It has been proven that the paradox of economic stagnation in mountainous regions, caused by a focus on mono-sectoral development, is critical for most such regions. A local economy dependent on one or a few related raw material and resource-intensive industries faces numerous problems, which should be examined through the lens of economic vulnerability to external changes, limited development opportunities, restricted potential for innovative development, and negative environmental impacts leading to gradual degradation of natural resources and deterioration in the quality of life for the population. Attention is drawn to the fact that addressing the issue of mono-sectoral economies in mountainous regions requires a comprehensive approach, which includes the formulation and implementation of a diversification strategy for the local economy. This strategy should involve the development of new industries in addition to the traditional ones. It may include the development of sectors that add value to primary products through processing, such as manufacturing, creative industries, or renewable energy. It is stated that diversification of the economy in mountainous regions, as a phenomenon, should ensure the expansion of the economic base and minimization of risks associated with fluctuations in income from a single industry, the creation of new jobs, increased income for local communities, and reduction of the impact of seasonal fluctuations in local economic revenues. Future research prospects in this area should focus on analyzing the effectiveness of implemented diversification strategies for the economy of mountainous regions.

Ключові слова: гірські території; економіка; стратегія; диспропорції в економічному розвитку; моногалузева структура; локальне господарювання; туризм.

Key words: mountainous regions; economy; strategy; disproportions in economic development; mono-sectoral structure; local economy; tourism.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Гірські території часто мають унікальні природні ресурси, такі як корисні копалини, водні ресурси або можливості для туризму, але ці переваги не завжди сприяють економічному розвитку. Навпаки, такі території часто стикаються з парадоксом економічної стагнації, який не можна ігнорувати, оскільки він може перейти в фазу економічної деградації, що має далекосяжні наслідки, включаючи можливість повного згортання будь-якої економічної активності. Фактично, за ігнорування феномену економічної стагнації гірські території можуть перетворитися на місця-привиди, де майже всі жителі переїхали в пошуках кращих можливостей, залишаючи за собою лише руїнується інфраструктуру.

Зазначимо, що формування парадокса економічної стагнації в гірських територіях обумовлене не стільки їх віддаленим розташуванням від великих міст і промислових центрів, наявним рельєфом чи кліматичними умовами (хоча ці фактори ускладнюють доступ до інфраструктури, ринків збуту та робочої сили),

скільки специфічними диспропорціями в економічному розвитку цих територій, які обмежують напрямки господарювання. Таким чином, одним із ключових інструментів для подолання цих диспропорцій є диверсифікація економіки.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Напрацювання Петрової Н. О., Пітюлича М. М., Пауша М. М., та Куценка І. є важливими для формування стратегії диверсифікації гірських територій. Їхній комплексний підхід до аналізу проблем гірських територій враховує не лише економічні аспекти, але й соціальні, екологічні та культурні фактори, що є критично важливими для розробки ефективних стратегій їх розвитку. Крім того ці дослідження допомагають виділити ефективні стратегічні заходи, що враховують особливості та складнощі цих територій.

Відтак саме на ці праці спираються автори при розробці засобів подолання парадокса стагнації в розвитку гірських територій зі значними коливаннями відносних висот і контрастними формами рельєфу.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є визначення особливостей формування та реалізації стратегії диверсифікації гірських територій як засобу подолання парадокса стагнації.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБГРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

В економіці термін "парадокс" часто використовується для опису ситуацій, коли реальні явища суперечать очікуванням або теоретичним передбаченням. Наразі існує безліч напрацювань, що висвітлюють парадокс Хікса, парадокс Мартінсена, парадокс Пікеті, парадокс Кейнса.

У межах окресленого дослідження звертається увага на парадокс економічної стагнації гірських територій, який інтерпретується як парадокс Шустера. Й. Шустер був одним з перших, хто систематично досліджуючи економічні проблеми гірських територій та їх специфіку, виявив суперечність між наявністю унікальних природних ресурсів і можливостей гірських регіонів та їх негативними економічними і соціальними показниками та процесами, такими як високий рівень безробіття, низький рівень доходів, значний знос інфраструктури, масовий виїзд населення, обмежені бізнес-можливості, сезонність господарської діяльності, низький рівень інвестицій, загострення екологічних проблем та соціальна напруженість [3—4]. Парадокс економічної стагнації гірських територій підкреслює контраст між потенціалом цих регіонів і їх реальними економічними труднощами, що створює ситуацію, коли природні ресурси і можливості не призводять до очікуваного економічного розвитку та покращення умов життя.

Враховуючи доволі широку проблематику згаданий парадокс має бути інтерпретований як ситуація, коли навіть гірські території з великим потенціалом для розвитку (природним ресурсам та унікальним умовам) відчують стійкі й неподолані економічні труднощі. Яскравий приклад прояву парадокса економічної стагнації можна спостерігати у межах гірських територій Карпат, які з одного боку володіють значними природними ресурсами (лісами, мінеральними водами та унікальним кліматом) для розвитку туризму, сільського господарства, лісової промисловості та енергетики. З іншого

боку гірські території Карпат, попри цей потенціал, стикаються з серйозними економічними проблемами розвитку (високим рівнем безробіття, відтоком населення, зношеністю інфраструктури та низьким рівнем життя населення). Відповідно до специфіки прояву, парадокс стагнації виникає у межах класичної гірської території через дію системну дію факторів, які обумовлюють концентрований моногалузовий розвиток території [1—2].

Оскільки дія парадокса Шустера продукується фокусом гірських територій на моногалузову структуру господарювання, формується локальна економіка, яка залежна від однієї або кількох споріднених сировинних та ресурсомістких галузей [2].

Зазначимо, що споріднені сировинні та ресурсомісткі галузі — це ті, що мають подібні характеристики, пов'язані з активним використанням природних ресурсів та виробництвом продукції з високою ресурсною місткістю і низькою доданою вартістю [6].

Якщо до проблем моногалузової структури додати традиційні підходи до видобутку корисних копалин, лісозаготівлі, сільського господарства та інших ресурсомістких діяльностей, властиві для гірських територій і які мало враховують аспекти сталого розвитку та раціонального використання ресурсів, то ситуація стає ще більш уразливою [4—5]. Парадокс економічної стагнації може швидко перейти в фазу економічної деградації та мати далекосяжні наслідки для гірських територій. Зокрема, одним з наслідків економічної деградації є покинуті або майже безлюдні населені пункти. Серед таких сіл — Буркут в Івано-Франківській області, який на початку XIX ст. був відомий як Австро-Венгурська бальнеологічна здравниця. Курорт успішно розвивався до початку Першої світової війни. Після цього він перейшов у володіння Польщі, яка відновила його роботу і налагодила розлив мінеральної води в скляну тару. Після Другої світової війни село перейшло під контроль СРСР, яке організувало тут вирубку лісу для відновлення шахт Донбасу, що призвело до формування моногалузової структури господарювання з фокусом на класичний процес збору та видалення деревини з лісових масивів. Залежність від одного виду економічної діяльності зробило село вразливим до будь-яких змін на ринку деревини. Так, коли занепада лісозаготівля в Буркуті, село втратило свою економічну основу. З 2008 року Буркут, хоча і зазначений на картах України, не має жителів. Офіційно в селі-привиді зареєстровані 8 осіб, які не проживають там. Окрім Буркута,

в Україні є й інші села, які зазнали економічної деградації.

Аналіз наукової літератури з питань економічного розвитку дозволив виокремити чотири базові типи гірських територій, які найчастіше зазнають економічної стагнації [1; 4—5]:

1. Лісозаготівельний тип — території, де переважає розвиток галузей лісозаготівлі. Основним видом економічної діяльності є рубка лісу та підготовка деревини до подальшого перероблення або використання.

2. Гірничовидобувний тип — території, що вирізняються панівним розвитком видобутку корисних копалин. Основним видом економічної діяльності є видобуток мінеральних ресурсів.

3. Агропромисловий тип — території, де переважає розвиток сільського господарства. Основним видом економічної діяльності є вирощування окремих сільськогосподарських культур та розведення худоби.

4. Туристичний тип — території, де переважає розвиток туризму. Основним видом економічної діяльності є надання широкого спектра послуг для туристів.

Щодо окреслених типів гірських територій, варто зазначити, що інші сфери їх локальної економіки розвинені слабо або зовсім відсутні.

Гірські території, що характеризуються розвитком галузей лісозаготівлі тяжіють до значних лісових масивів, які є основним природним ресурсом та визначальним фактором для економічного розвитку. Закономірно такі території відчувають проблеми виснаження лісових ресурсів, ерозії ґрунтів, втрати біорізноманіття. Крім того, слід виділити стримуючі економічний розвиток проблеми:

1) залежності територій від кон'юнктури ринку деревини (ціни на деревину можуть сильно коливатися, продукуючи нестабільність доходів населення);

2) сезонності (лісозаготівля та супутні до неї види діяльності (такі як розрізання колод на пиломатеріали (дошки, бруси), сушіння деревини) часто здійснюються просто неба, внаслідок чого є сезонними). Сезонність ускладнює забезпечення стабільного доходу;

3) виробництва продукції з низкою доданою вартістю. Зазначимо, що часто ліс вивозиться в необробленому вигляді, що не сприяє розвитку локальної економіки.

Для розв'язання проблем гірських територій необхідне створення заповідних зон та національних парків, розвиток лісопереробної промисловості (а саме переробних підприємств для виготовлення меблів, паперу, будівельних

матеріалів) та залучення інвестицій у нові галузі локальної економіки.

Гірські території, що характеризуються розвитком видобутку корисних копалин вирізняє знаходження поблизу великих запасів мінеральних ресурсів (руд металів, вугілля, нафти, газу тощо), які мають промислове значення. Закономірно такі території відчувають проблеми деградації довкілля (зумовлені утворенням відвалів породи, забрудненням ґрунтів, водних ресурсів та повітря, порушенням ландшафтів). Крім того, слід виділити стримуючі економічний розвиток проблеми:

1) залежить від коливань світових цін на мінеральні ресурси.

2) вичерпність ресурсів, внаслідок якої розвиток територій їх видобутку має обмежені перспективи:

3) сезонність (адже видобуток корисних копалин у межах гірських територій є сезонною роботою, що ускладнює забезпечення стабільного доходу).

Для розв'язання проблем таких територій необхідна рекультивація земель після видобутку, розвиток екологічно чистих технологій видобутку, диверсифікація економіки через створення сприятливих умов для розвитку підприємництва, що не характеризується сезонністю формування доходів. Також пріоритетним є створення переробних підприємств, що працюють з видобутими ресурсами та розвиток рекреаційних зон на місці відпрацьованих родовищ.

Гірські території, що характеризуються розвитком сільського господарства вирізняє знаходження у зонах, що придатні для терасування та культивування традиційних сортів рослин та порід тварин (з тих, що можуть вирощуватися у прохолодних кліматичних умовах та мають обмежену генетичну різноманітність). Часто сільське господарство в горах ведеться невеликими сім'ями, що використовують традиційні методи обробітку землі. Крім того, слід виділити стримуючі економічний розвиток проблеми:

1) залежність доходів від кліматичних умов (внаслідок негативного впливу на гірського клімату врожайність);

2) коливання цін на специфічну сільськогосподарську продукцію (що можуть суттєво впливати на прибутки фермерів, а також на доступність і вартість продуктів харчування для споживачів);

3) обмеженість ринків збуту сільськогосподарської продукції (внаслідок віддаленості гірських районів).

Для розв'язання проблем таких територій необхідні впровадження сучасних технологій в сільське господарство, розвиток кооперації між фермерами, підтримка традиційних знань [6].

Гірські території, що характеризуються розвитком туризму вирізняє розташування у зонах, що мають туристичну привабливість (поблизу унікальних природних ресурсів, розвинених мереж готелів, гірськолижних курортів, туристичних стежок, транспортної інфраструктури та сервісу). Закономірно такі території відчувають перевантаження інфраструктури в пікові сезони, втрату автентичності, екологічні проблеми. Крім того, слід виділити стримуючі економічний розвиток проблеми:

1) сезонності. Щодо таких територій туристичний потік має сезонний характер, з піками у зимовий (гірськолижний туризм) та літній періоди (піші тури, альпінізм);

2) віддаленості гірських територій (внаслідок високої вартості інфраструктури, обмеженості транспортного сполучення, логістичних труднощів).

Для розв'язання проблем таких територій необхідна розробка нових атракцій та заходів, які можуть бути популярними поза основними сезонами та допоможуть рівномірно розподілити туристичні потоки протягом року.

Так, парадокс економічної стагнації гірських територій та властиве йому явище локальної моногалузевої економіки є актуальними для більшості гірських територій. Для її вирішення необхідний комплексний підхід, що включає в себе формування та реалізацію стратегії диверсифікації місцевої економіки гірських територій, що передбачає розвиток нових галузей, крім традиційних [3; 5].

Авторами наголошується, що диверсифікація економіки — це процес розширення спектру економічної діяльності в межах гірської території, спрямований на зменшення залежності від однієї або кількох основних галузей і створення нових джерел доходів. Іншими словами, це довготривалий процес, спрямований на перехід від вузької спеціалізації до більш різноманітної локальної економіки. Важливим аспектом цієї стратегії є розвиток галузей, які дозволять додавати вартість до місцевої первинної продукції шляхом її переробки.

Диверсифікація економіки як явище здатна: зменшити залежність від одного джерела доходів, створити нові робочі місця, збільшити доходи місцевих громад і зменшити вплив сезонності на надходження в локальній економіці. Зокрема, важливим є розвиток несезон-

них галузей, які здатні згладжувати коливання доходів [1—2]. При цьому для диверсифікації економіки гірської території доцільно орієнтуватися на алгоритм, що узагальнює: загальний аналіз ресурсного потенціалу; визначення пріоритетних напрямків розвитку; розробка плану дій з диверсифікації локальної економіки; реалізації плану дій з диверсифікації локальної економіки.

Загальний аналіз ресурсного потенціалу гірської території, що включає [1; 3—4; 6]:

1) оцінку наявності мінеральних та природних ресурсів, які можуть бути використані для розвитку нових галузей;

2) оцінку культурної спадщини регіону, яка може бути основою для розвитку культурного туризму, народних ремесел тощо.

3) оцінку наявних трудових ресурсів, їх кваліфікації та готовності до перекваліфікації;

4) оцінку наявної інфраструктури та її відповідності потребам розвитку нових галузей.

Визначення пріоритетних напрямків розвитку гірської території, що включає:

1) перехід до органічного землеробства, розвиток агротуризму, виробництво продуктів харчування з високою доданою вартістю;

2) розвиток екологічного туризму, культурного туризму, спортивного туризму, медичного туризму;

3) розвиток переробної промисловості, виробництво сувенірів, виробництво енергії з відновлюваних джерел;

4) розвиток ІТ-сектору, дистанційної роботи, освітніх послуг.

Розробка плану дій з диверсифікації локальної економіки, що включає:

1) розробку інвестиційних проєктів, залучення інвесторів у локальні економічні проєкти;

2) надання фінансової та консультаційної підтримки підприємцям;

3) розробка нових технологій та продуктів.

Реалізація плану дій з диверсифікації локальної економіки, що включає регулярний аналіз ефективності реалізації стратегії та внесення необхідних коректив [4—5].

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

У межах дослідження звернено увагу на той факт, що парадокс економічної стагнації гірських територій зумовлений їх фокусом на моногалузевий розвиток, адже їх економіка залежна від однієї або кількох споріднених сировинних та продовольчих галузей, а відтак

гостро відчуває пов'язані з цим проблеми. Конкретизація окресленої тези дозволила сформулювати наступні висновки:

1. Парадокс економічної стагнації гірських територій, зумовлений фокусом на моногалузевий розвиток, є критичним для більшості таких регіонів. Локальна економіка, що залежить від однієї або кількох споріднених сировинних та ресурсомістких галузей, стикається з численними проблемами, які слід роздіяти через призму: економічної вразливості до зовнішніх змін; обмежених можливостей для розвитку; обмеженого потенціалу для інноваційного розвитку; негативного впливу на навколишнє середовище, що призводить до поступової деградації природних ресурсів і погіршення якості життя населення.

2. Для розв'язання проблеми моногалузевої економіки гірських територій необхідний комплексний підхід, що охоплює формування та реалізацію стратегії диверсифікації місцевої економіки гірських територій, що передбачає розвиток нових галузей, крім традиційних. Це може включати розвиток секторів, які забезпечать додавання вартості до первинної продукції через її перероблювання.

3. Диверсифікація економіки гірських територій, як явище, має забезпечити: розширення економічної бази та мінімізацію ризиків, що пов'язані з коливаннями доходів в одній галузі, створити нові робочі місця, збільшити доходи місцевих громад, зменшити вплив сезонності надходжень в локальній економіці.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямі мають бути спрямовані на аналіз ефективності впроваджених стратегій диверсифікації економіки гірських територій, включаючи дослідження конкретних прикладів успішних кейсів і виявлення факторів, що сприяють або перешкоджають їх реалізації.

Література:

1. Куценко І. Диверсифікація галузей сільськогосподарства в Україні: можливості та загрози. *Ефективна Економіка*. 2014. № 7, URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3220> (дата звернення: 20.01.2024).

2. Ломоносова О. Е. Диверсифікація як економічна категорія і як поняття. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2020. № 33. Ч. 2. С. 7—15.

3. Петрова Н. О. Стратегія диверсифікації сільськогосподарського виробництва, як шлях формування конкурентоспроможності підпри-

ємств АПК. *Вісник Сумського національного аграрного ун-ту: науковий журнал*. — Сер. "Економіка і менеджмент". 2009. Вип. 4 (35). С. 129—134.

4. Пітюлич, М. М., Пауш, М. М. Диверсифікація економіки гірських територій і політика зайнятості населення. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Економіка. 2014. № 2. С. 254—259.

5. Пітюлич М. М. Гірські території Українських Карпат: сучасний стан та перспективи розвитку: монографія. Львів: ДУ "Інститут регіональних досліджень ім. М. І. Долішнього НАН України", 2015. 84 с.

6. Metelenko N., Khrapkina V., Oviechkina O., Shapurov O. Rudych O., Polyvariance of vector formation of sustainable development of metallurgical enterprises, *Amazonia Investiga*. 2022. Vol. 11. 55. P. 69—79.

References:

1. Kutsenko, I. (2014), "Diversification of agricultural industries in Ukraine: opportunities and threats", *Efektivna Ekonomika*, vol. 7, [Online], available at: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3220> (Accessed 20.01.2024).

2. Lomonosova, O. E. (2020), "Diversification as an economic category and as a concept", *Naukovyy visnyk Uzhhorods'koho natsional'noho universytetu. Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo*, vol. 33. no. 2, pp. 7—15.

3. Petrova, N.O. (2009), "The strategy of diversification of agricultural production as a way of forming the competitiveness of agro-industrial complex enterprises", *Visnyk Sums'koho natsional'noho ahrarnoho un-tu: naukovyy zhurnal. Ser. "Ekonomika i menedzhment"*, vol. 4 (35), pp. 129—134.

4. Pityulych, M.M. and Paush, M.M. (2014), "Diversification of the economy of mountain areas and employment policy", *Naukovyy visnyk Uzhhorods'koho universytetu. Seriya: Ekonomika*, vol. 2. pp. 254—259.

5. Pityulych M. M. (2015), *Hirs'ki terytoriyi Ukrayins'kykh Karpat: suchasnyy stan ta perspektyvy rozvytku [Mountain territories of the Ukrainian Carpathians: current state and development prospects]*, DU "Instytut rehional'nykh doslidzhen'im. M. I. Dolishn'oho NAN Ukrayiny", Lviv, Ukraine.

6. Metelenko, N., Khrapkina, V., Oviechkina, O., Shapurov, O. and Rudych, O., (2022), "Polyvariance of vector formation of sustainable development of metallurgical enterprises", *Amazonia Investiga*, Vol. 11, Issue 55, pp. 69—79.

Стаття надійшла до редакції 30.07.2024 р.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>